

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

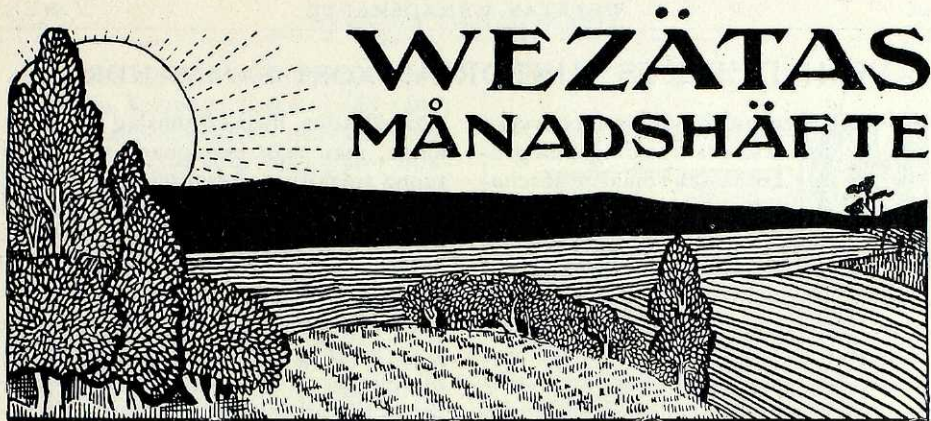

WEZÄTAS
MÅNADSHÄFTE

№ 4
APRIL
1902

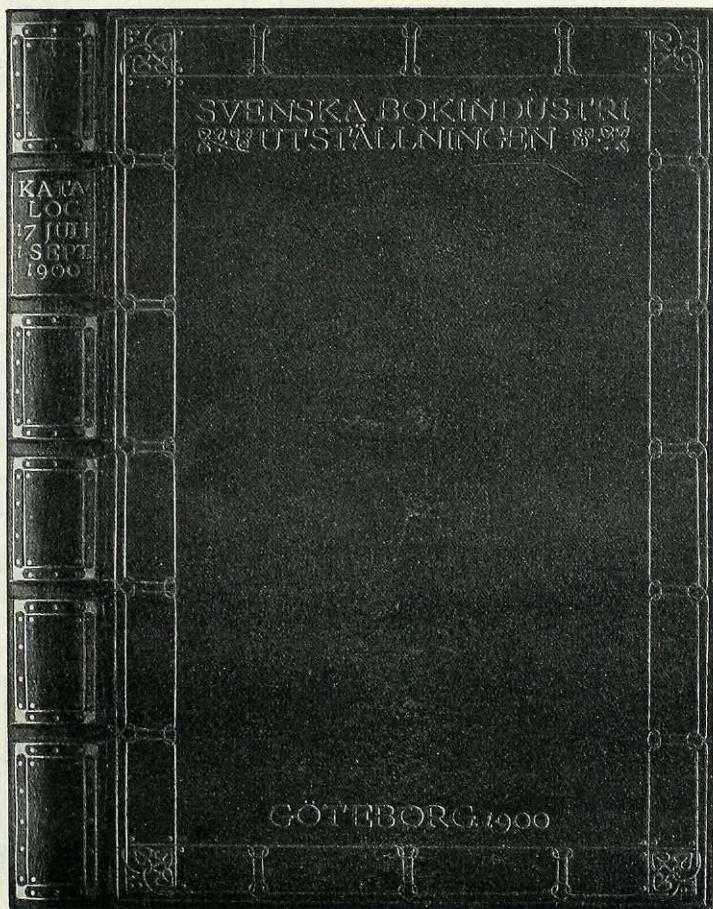
WEZÄTAS MÅNADSHÄFTE

UTGIFVARE: WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI A.-B., GÖTEBORG

N:o 4

APRIL

1902

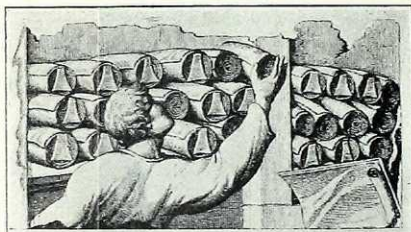
Modernt engelskt bokband

BOKBINDERIETS HISTORIA. KORT SAMMANDRAG

En nutida bokbindarens yrke ersattes hos de gamla grekerna och romarne af schattumakarens. Man skref då på pergament eller på papper, tillverkad af papyrussäfven; bladen upprullades på käppar och rullarne förvarades i fodral af cederträ eller andra träslag. Redan då gaf man bladen ett »snitt», i det att man afslipade och glättade rullens båda ändar och försåg dem med en bjärt färg.

Denna form å dåtida böcker eller rättare sagdt bokrullar, var gifvetvis

Papyrusrullar. Efter en gammal teckning

den bästa, såsom mest lämplig för förvarandet af det sköra papyruspapperet. Men man använde jämväl trätaflor, som voro öfverdragna med ett tunnt lager af vax, till att skrifva på, och i och med att desamma blefvo allt tunnare och man fäste dem tillsamman vid ryggen med snören, närmade man sig småningom vår nuvarande bokform. En sådan bok kallades *codex*, hvilket namn man bibehöll äfven då trätaflorna ersattes med pergamentblad.

Hela skriftväsendet låg under den första kristna tiden i munkarnes händer. Dessa afskrefvo manuskript och nedlade ofta ett ansenligt arbete på att utstyra dessa afskrifter så rikt som möjligt med målade och konstnärligt ritade begynnelsebokstäfver. Inbindningen ombesörjdes äfven i klostren; vanligen försågos pergamentbladen, som sam-

manhäftades, med ett omslag af samma ämne, men man begagnade sig ock af tunna träskifvor, hvarigenom man kom ännu ett steg närmare våra bokband.

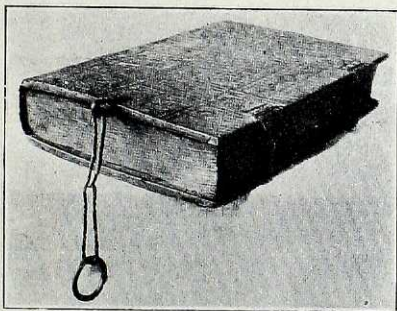
På dessa pärmars utsmyckning nedlades äfven mycket arbete, i det att de försågos med konstrika ornament i metall eller med träsniderier. Härigenom kom äfven guldsmeden, gelbgjutaren, bildhuggaren och iselören till att bidraga till bokens utsmyckning; det bildade sig ett dekorativt bokbinderi, hvaråt äfven så småningom särskilda arbetare ägnade sig, hvilket man kan finna däraf, att redan före boktryckarekonstens uppfinning fanns i Nürnberg ett bokbindareskrå. Dess medlemmar bundo sålunda endast handskrifna böcker.

Till ett handverksmässigt yrke utbildades emellertid bokbinderiet först sedan Gutenberg uppfunnit boktryckarkonsten. Därigenom att böckernas antal genom tryckningen växte, blef behovet af bokbindare större och redan på 1500-talet finna vi yrkesutfvare i nästan hvarje stad, hvarjämte ambulato-riska mästare och gesäller drogo omkring från by till by och stodo landtbefolkningen till tjänst. Emedan böckerna voro utsatta för slitigt begagnande måste banden göras särskildt starka, och dåtida bokbindare åstadkommo också band, som trotsat århundraden. Man brukade i början träskifvor af ek för banden, men sedermera använde man tunna träplattor, som öfverdrogos med pergament eller svinläder, hvilket försågos med inprässade ornament. För att banden, särskildt på tjocka verk, icke skulle slå sig, användes ofta ett eller två knäppen å desamma. Böcker, dyrbarare eller enklare, bundos lika omsorgsfullt; enda skillnaden var att de förra försågos med rikare utrustningar och kostbarare band för öfrigt.

Genom införandet af marokängband,

en uppfinning som tillskrifves Mathias Corvinus, Konung i Ungarn, död 1490, gjorde bokbinderiet ett stort framsteg. Denne konung, som var en stor bokvän, hade sammanbrakt ett bibliotek af öfver 50,000 band, något oerhördt på den tiden, och sysselsatte en hel stab af bokbindare, hvilka inbundo volymerna i marokängband. Hvarje band var försedt med ett knäppe föreställande en korp, som hade en ring i näbbet — en anspelning på ägarens namn. — Denna dyrbara och unika samling förstördes af turkarne vid deras infall i Ungarn.

Vid denna tid började man ock lägga an på att få böckerna mera handterliga, och i och med detsamma öfvergaf man träpärmarne och använde sig i dess ställe af papp, — åter ett steg framåt. I stället för svinläder öfvergick man småningom till kalfskinn. Denna modärnisering uppstod i Frankrike och därifrån härleder sig det ännu använda namnet *franskt band*. Dylika band äro af tvänne slag, helfranska, d.

En bok med kedja för fastsläsning

v. s. då böckerna äro fullständigt öfverdragna med skinn, och halffranska, då endast rygg och hörn äro af skinn. Till dessa kommo, såsom en senare uppfinning, enklare band af papp, öfverdraget med färgadt papper. Engelsmännen hade, i likhet med fransmännen, öfvergifvit träpärmarne redan i 17:de århundradet; hos oss däremot användes de

Der Buchbinder.

Jch bind allerley Bücher ein/
Geistlich vnd Weltlich/groß vnd klein/
In Perment oder Bretter nur
Vnd beschlags mit guter Clausur
Vnd Spangen/vnd stemppff sie zur stet/
Jch sie auch im anfang planier/
Ertlich vergüld ich auff dem schnitt/
Da verdien ich viel geldes mit.

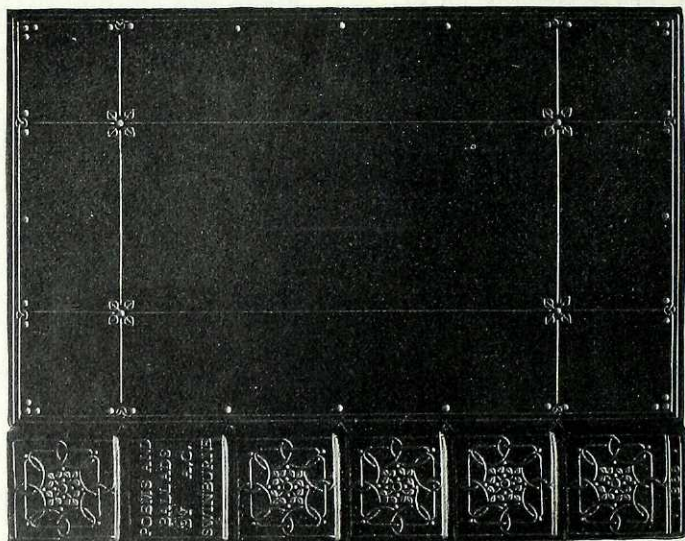
»Thet Gambla Bokbinderij»
Ur en bok från 1658

rätt allmänt ännu långt in i det 18:de. På 1700-talet, tillbakagångens tidehvarf par préférence, förde såväl bokbinderiet som boktrycket en bekymmersam tillvaro och det senare, som särskildt var kännetecknad af ett dåligt tryck på ett dåligt papper, utgjorde icke något exempel för systeryrket. Därtill kom att massor af böcker numera sågo ljuset, böcker, hvaraf nio tiondelar icke voro värda något band alls, och detta bidrog till att äfven de dyrbarare verken började behandlas styfmoderligt vid bindningen.

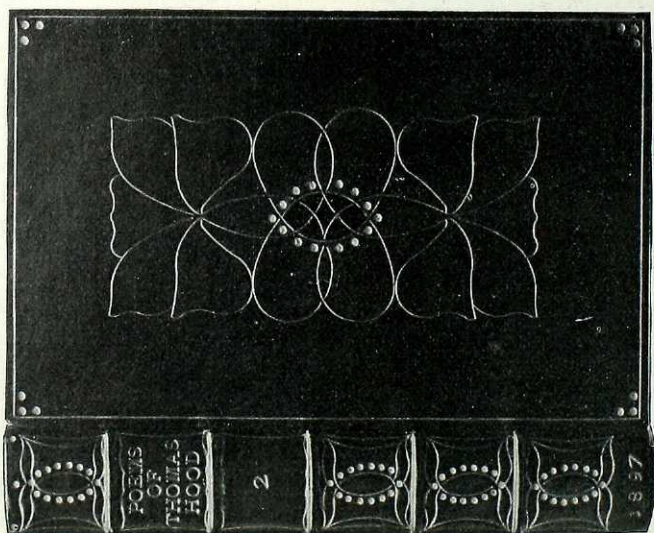
Det är först på senare tid som bokbinderiet åter börjat svinga sig upp. Det tillstånd, i hvilket yrket befann sig under dekadansperioden, kunde icke

ostraffadt få fortgå, och så blef man steg för steg tvungen att slå in i en annan riktning. Efter hand utvecklade sig bokbinderiet till hvad det nu är, ett konsthandtverk af hög rang, och

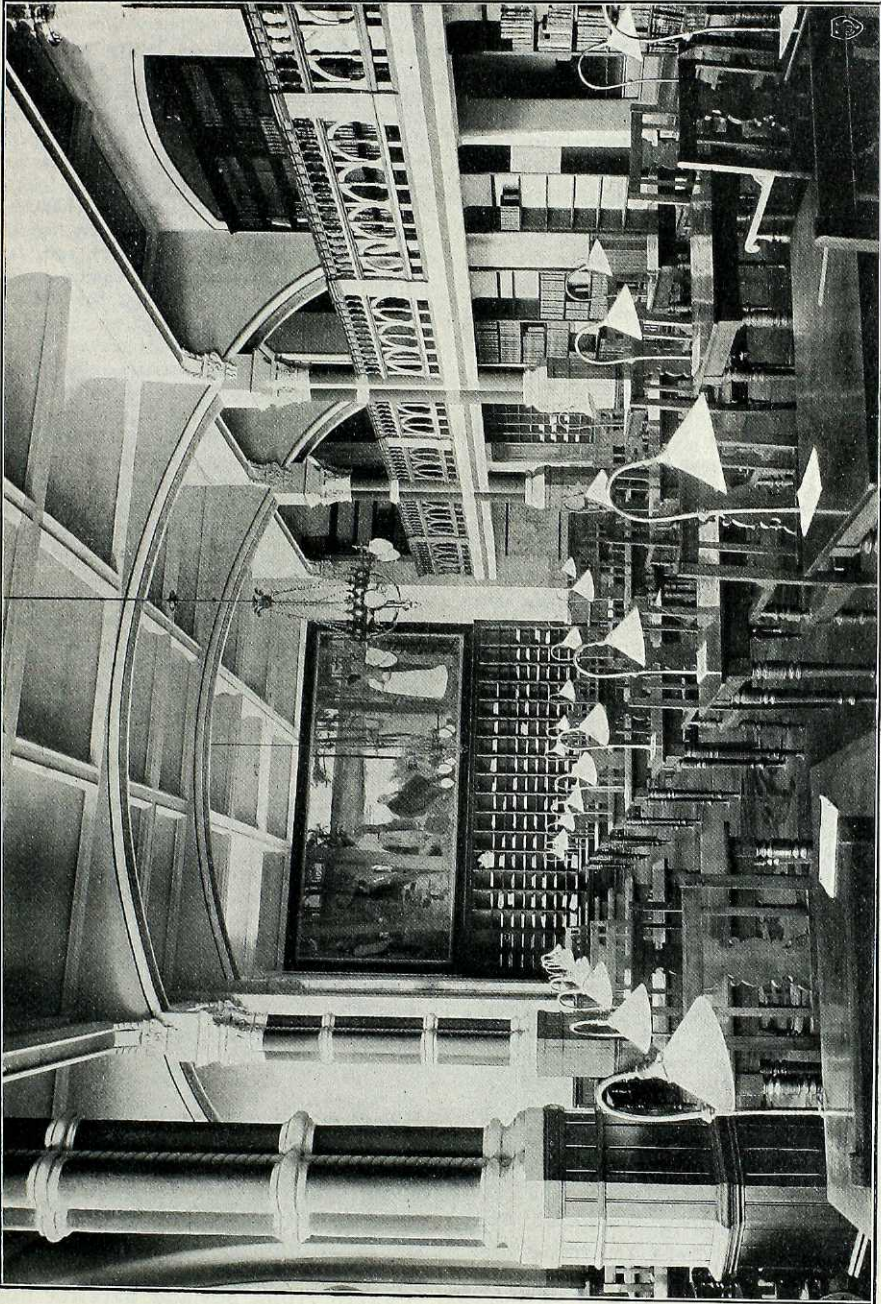
genom uppfinnandet af hjälpmaskiner, som underlätta arbetet, har man äfven hunnit därhän, att bokband af solidt arbete kunna erhållas för ett mycket rimligt pris. Hg.

Swinburne: »Poems and ballads»
 (sydafrikanskt, rödbrunt läder)

Thomas Hood: »Poems»
 Teckningar och bokband af D. Cockerell, utförda i »Niger morocco»

Läsesalen i Göteborgs Stadsbibliotek
Autotypi från Wald. Zachrissons Reproduktions-Anstalt, Göteborg

RAKT PÅ SAK! Af Th. Knutsson. (I anslutning till artikeln i förra häftet)

i finna grosshandl. Holm sysselsatt med öppnandet af den digra morgonposten, i hvilken äfven fanns ett kuvert från hans vän Karl Berner, »det såg han på utanskriften». Då detta emellertid hörde till »privat»-brefven, fick det ligga till sist. Sedan de öfriga brefven och försändelserna öfverlämnats till vederbörande inom kontorspersonalen, öppnade han det stora konvolutet och läste följande:

Broder Holm!

Tack för senast! Jag har ännu i friskt minne vårt senaste sammanträffande i Laxå, och jag minnes äfven din öfver vid meningsutbytet i restauranten. Du skall nu få höra hvad som hände mig under fortsättningen af resan. Jag satt alldeles ensam i kupén och försjönk så djupt i tankar öfver vårt samtal om »boktryck eller litografi», att jag icke »vaknade upp» förr än tåget ångade in i Karlstad. På perrongen stod en resande, som genast ådrog sig min uppmärksamhet. Inom ett par ögonblick var han inbegripen i ett särdeles lifligt samtal med vår konduktör och då de båda inträdde i min kupé, hörde jag den senare mumla något om »envisa människor». Den resande slog sig emellertid ned midt emot mig, artigt frågande: »Sprechen Sie deutsch?»

»Ja wohl!», svarade jag och min reskamrat var nu icke sen att öppna sin språklåda, må du tro. Detta var första gången han reste i Sverige och var därför obekant med våra förhållanden. »Aller Anfang ist schwer». Dagen förut hade han från Kil rest till Karlstad, men icke fått sina profkoffertar med sig, och detta påstod han vara järnvägsbetjäningens fel. Han reste för ett stort litografiskt etablissement, hvars specialitet var utförandet af eleganta brefpapper och fakturor och han skulle med all säkerhet fått stora beställningar i Karlstad om han kunnat visa, hvad hans firma förmådde prestera. »Aber, durch Schaden wird man klug», sade han leende. Följande dag ämnade han sig åter dit, och då . . .

Var det icke egendomligt, att jag just denna dag skulle råka på en resande i tryckalster, ty som du vet, pläga tryckerierna i Sverige, åtminstone i allmänhet, inskränka sitt verksamhetsfält till den plats, där de äro etablerade.

Herr Busch, så hette min nya bekantskap, hade stor förmåga att fångsla min uppmärk-

samhet och jag blef alltmera intresserad af hans sällskap. Bland de bättre affärer han hunnit göra i Sverige voro några order å brefpapper och fakturor han fått i Skåne och jag förmodar det var därför han hade idel loford öfver denna del af vårt land. I Göteborg däremot blef resultatet af hans arbete klen, ty de flesta affärsmän han besökt »ville icke gå öfver än efter vatten». Och likväl hade han väntat sig så mycket i Sveriges största handelsstad! Sådana eleganta tryckalster, som hans firma levererade, öfverglänste alla andras. »Och sådana resurser vi ha!» utbrast han vid mitt tviflande leende. »Tänk blott, att vi ständigt hafva flere artister ute för att teckna af stora fabrikskomplex och industriella anläggningar. Efter det skizzen godkänts af vederbörande, utföres teckningen i stor skala och färglägges, hvarefter den öfverlämnas till beställaren. Denne har härigenom erhållit en dekorativ prydnad för sitt kontor. En kopia af taflan sändes hem till vår firma och därefter leverera vi brefpapper, fakturor eller reklamplakat».

»Det måtte bli rätt dyrbara trycksaker», vågade jag invända.

»Åh nej», svarade han, »vi kunna utföra en order å t. ex. 5,000 brefpapper och lika många fakturor, *inclusive* teckningen för cirka 2,000 Kronor». Han ansåg detta pris vara enormt billigt, och jag ville icke motsäga honom eftersom jag ännu icke sett något prof å hans firmas fabrikat.

Tåget var nu nära Kil och nyfiken som jag var att få se något af de härligheter han förespeglat mig, var jag lätt öfvertalad att stanna öfver ett tag vid nämnda station.

Profkoffertarne innehöllo en mängd olika tryckalster, alla utförda i litografi förstås, och en del af dem särdeles eleganta för att icke säga konstnärliga, åtminstone i mitt tycke. Jag lyckades erhålla ett par sådana, hvilka jag närsluter och vill gerna höra ditt utlåtande om dem.

Tänk ändå, hvad vi svenska affärsmän offra jämförelsevis litet på trycksaker och praktiska reklamer mot utlänningarne. Jag har nu tänkt beställa fakturor hos den der firman, men vill innan dess höra din mening om de profver jag sänder dig. Jag förmodar dock, att du icke kommer att hålla så styft på »det rena boktrycket» sedan du närmare studerat dem.

Jag väntar med otålighet på hvad du kan hafva att anföra, men hoppas du får samma åsikt som jag. Hälsningar!

Din vän

KARL BERNER

Herr Holm började därefter noga betrakta de bilagda profverna och hade

snart fattat sin åsikt om dem. Hans svar till herr Berner blef som följer:

B. B.!

Oaktadt brådskande göromål vill jag genast besvara ditt intressanta bref. Det är ju ett riktigt »äfventyr» du omtalar från din resa!

Min åsikt om trycksaker vet du redan förut och den har icke det minsta rubbats genom ditt bref och tryckprofverna du sände mig. Jag kan icke annat än förundra mig öfver att du *nu* blifvit så förtjust i utländska produkter, att du ämnar inköpa sådana, *du*, som så strängt hållit på satsen: »Sverige åt svenskarne»! En del af trycksakerna äro icke bättre än hvad de svenska tryckerierna tillverka, och å dem du särskildt anmärkt »konstnärligt!?» ser jag åtskilligt, som stöter ögat. Men jag har icke tid att nu ingå i detaljer, utan vill yttra mig i hufvudsak om det du önskar.

Jag håller fortfarande på »det rena boktrycket» då det gäller de trycksaker jag själf använder, men underskattar därför icke litografien. Tvärtom är den mycket användbar till vissa reklamplakat, etiketter och dylikt, där boktrycket skulle blifva dyrare genom de därför behöfliga klichéerna. Om jag föröfrigt skulle falla på den idén att använda litografiskt

tryck, ämnar jag likväl icke låta skinna mig af utländingarne. Det pris du omnämde är ju för resten rent af hänsynslöst! Jag har dessutom fått höra, att det tryckeri jag anlitar (och hvilket du numera äfven lär hedra med dina beställningar) håller på med inrättandet af en litografisk anstalt, och en *förstklassig* sådan.

Lugna dig alltså ännu en tid, käre vän, och du får nog genom »Wezätas Månadshäfte» under rättelse när den nya afdelningen blir färdig. Försök då hvad *den* duger till, men till dess:

Beställ dina trycksaker inom Sverige!

Vännen

A. HOLM

GLIMTAR

Likasom en människa bedömes efter det sällskap hon väljer, så bedömes ett affärshus efter det slags trycksaker det väljer.

Utan energi kan ingenting i världen uträttas; inga talanger, inga förmåner, inga förhållanden kunna hjälpa den människa som saknar energi.

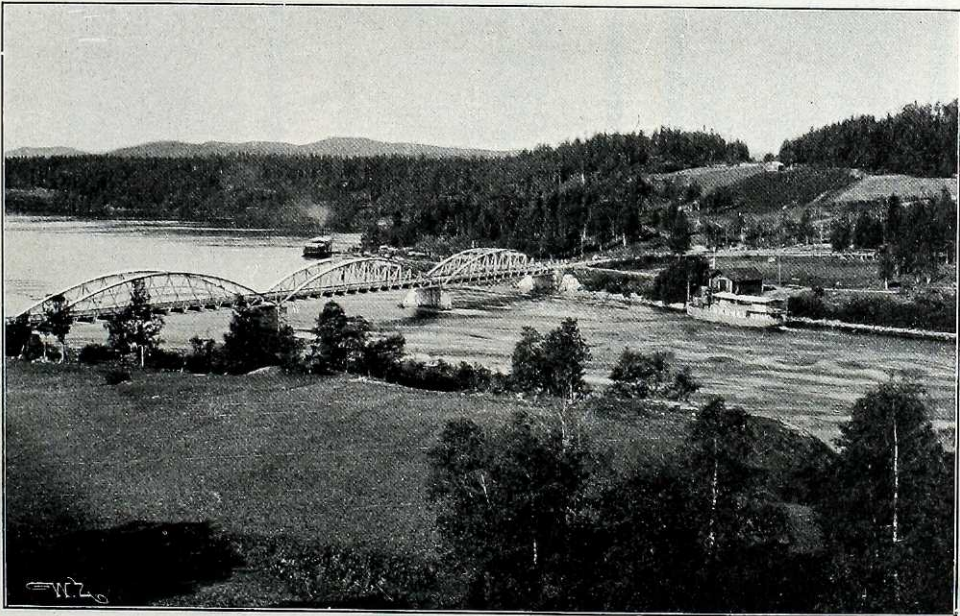
Goethe

Kunskap är det kapital som ger den bästa räntan.

Franklin

Jntet stort mål har någonsin uppnåtts utan entusiasm.

Emerson

Parti från Indalselven

Autotypi från Wald. Zachrissons Reproduktions-Anstalt, Göteborg

VÅRT BOKBINDERI är fullt tidsenligt, och drifves med elektrisk kraft. Vi utföra de enklaste arbeten såväl som praktband, adresspärmar, vanliga biblioteksband och massupplagor. Som en nyhet framhållas *Reklamskylltar* med reliefbokstäfver. Prof såndes på begäran.

Som bilaga med detta nummer följer en reproduktion af Rembrandts målningen »Bruden». Taflan, som är utförd i duplextryck och uppsatt å kartong, lämpar sig för inramning.

DIPLOM. Vi meddela i dag förminskade reproduktioner af diplom

Stockholm 1897

från de sex utställningar, i hvilka vår firma deltagit. Vi glädja oss mest åt diplommet från Stockholmsutställningen 1897 och detta af trenne skäl: dels voro vi den enda svenska firma, som tillerkändes »GULDME DALJ» för utmärkta accidenser», dels var utställningen så glänsande i alla afseenden samt dels är diplommet ett litet konstverk, tecknad som det är af artisten Olle Hjortsberg. — Från »Exposition internationale du Livre et des Industries du Papier» Paris 1894, hembar vår firma »Médaille vermeille» (förgylld silfvermedalj), högsta utmärkelsen för enskild utländsk utställare.

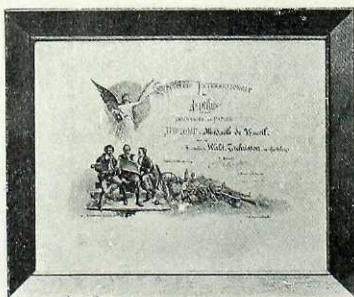
Göteborg 1891

Göteborg 1894

Malmö 1896

Paris 1894

Göteborg 1900

Wald Zachrissons Boktryckeri A.B. Göteborg

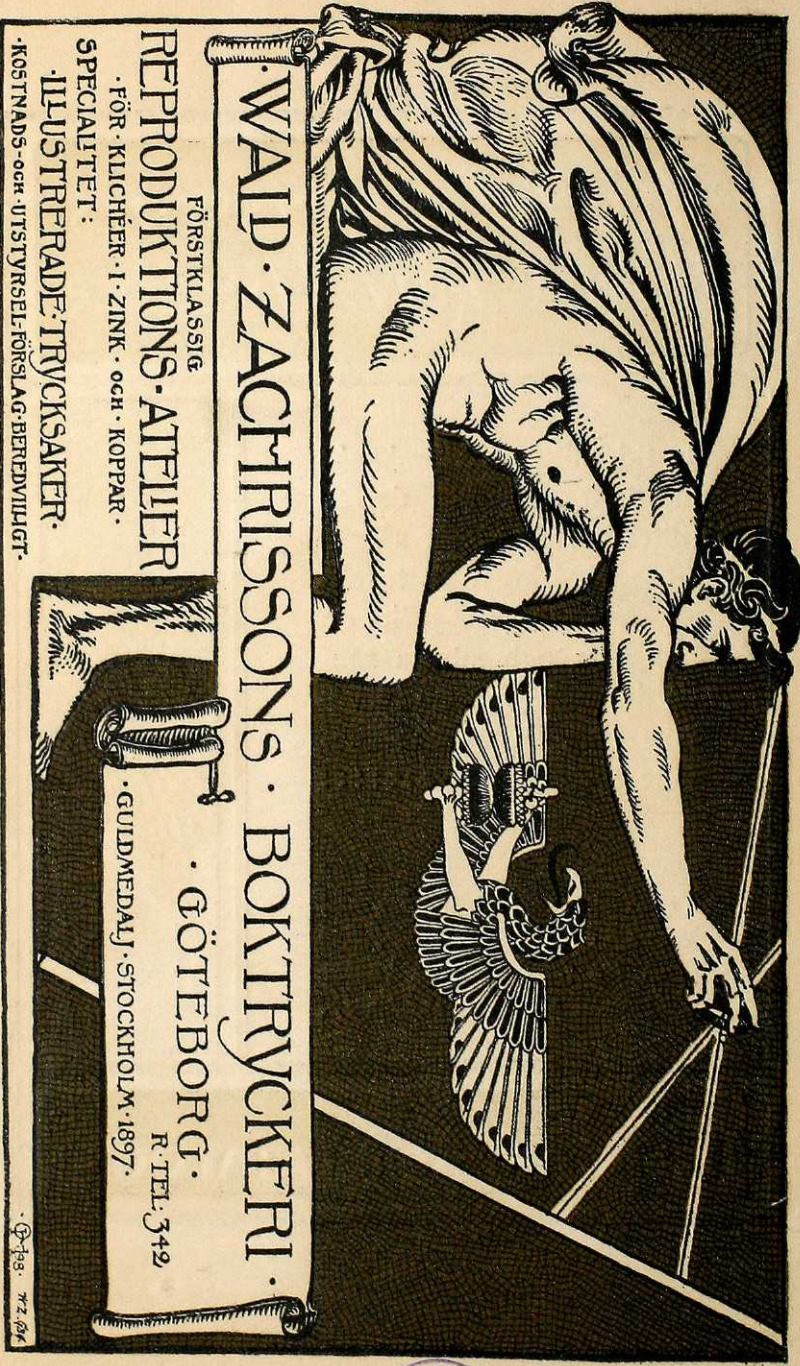
är tidsenligt och praktiskt
inrättadt och kan därför
tillfredsställa herrar affärs-
mäns fordringar på tryck-
saker, vare sig det gäller de
billigaste och minsta som
då det gäller forcerad leve-
rans eller de mest raffine-
rade lyxupplagor :::::

Trycksaker som äro tryckta med
WEZÄTAS KOPIEFÄRG
gifva *tre* till *fyra* goda kopior
tillsamman med det skrifna ...

**SPECIALITET:
ILLUSTREDE KATALOGER**

·WALD·ZACHRISSONS·BOKTRYCKERI·

FÖRSTKLASSIG
REPRODUKTIONS·ATELIER

·FÖR·KLICHEER·I·ZINK·OCH·KOPPAR·

SPECIALTET:

·ILLUSTRERADE·TRYCKSAKER·

·KOSTNAD5·OCH·UTSTYRSEL·FÖRSLAG·BEREDNING·GT·

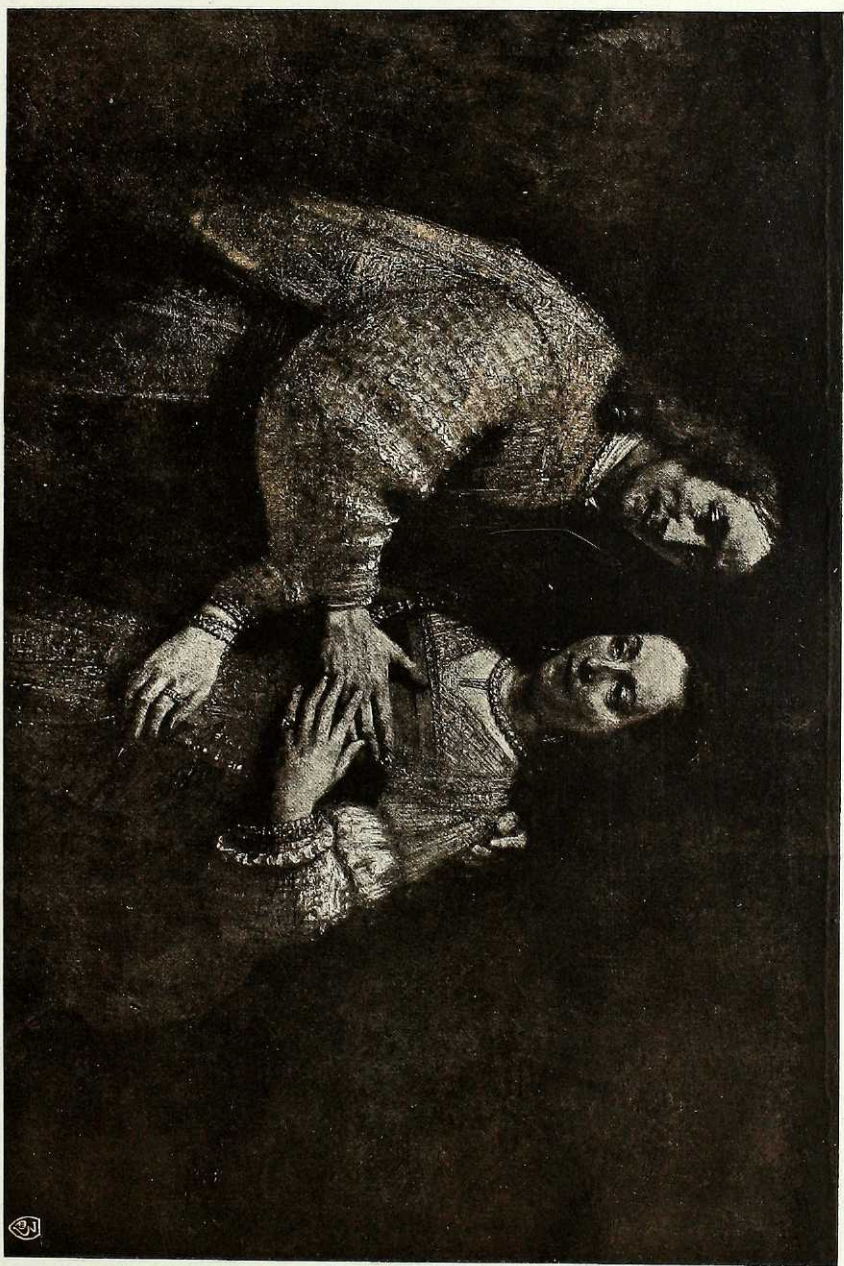

·GÖTEBORO·
·GULDMEDALJ·STOCKHOLM·1897·

R·TEL·342

·1913· N:2, 684

"BRUDEN"

Autotypi efter en Rembrandt-målning

Wald. Zachrissons Reproduktions-Atelier, Göteborg